

DEBAT I REFLEXIÓ | XARXA D'ACCIÓ SOCIAL PER A LA REINSECCIÓ EN L'ÀMBIT PENITENCIARI | 27.09.2011, CAIXAFORUM

Conclusions de la jornada 'OBRINT PORTES',

Exposades a mode de cloenda per Sonia Fuertes*, conductora de la jornada i moderadora de les taules rodones.

Avui s'ha parlat d'alguna manera de filosofia, i fins i tot s'han plantejat preguntes de caire metafísic. La filosofia no és només metafísica, és també estètica, lògica, ètica. Si agafem cadascun d'aquests epígrafs i fem una reflexió al voltant del tema (ètica en l'àmbit penitenciari, per exemple) en podríem parlar molt i ens portaria molt lluny, però avui no podem per raons de temps. És una invitació per a una altra ocasió.

Amb la col·laboració de:

Obra Social "la Caixa"

Fa pocs dies, en Fernando Savater deia en un programa de TV, *Pienso luego existo*, que la filosofia és incòmoda perquè no dóna respostes, sinó que formula preguntes. Això ja ens ho deia en Bertrand Russell. En l'àmbit penitenciari necessitem fer preguntes, però també cal operativitzar, concretar, fer aterrar les preguntes per introduir innovacions.

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament de Justícia

Potser podríem pensar en aquest moment com un "moment dolç" per al sector, ja que ens coneixem més, tenim més possibilitats de debatre obertament i, per tant, tenim més obertes les possibilitats de repensar les diverses pràctiques que duem a terme.

Ara bé: hem de vigilar per no entrar en una àrea de confort que ens porti a defugir alguns debats molt necessaris. Nosaltres potser estem en un moment dolç, però la realitat que estem vivint és difícil a nivell social i polític. Hem de ser també valents.

Hem de parlar de xifres. És necessari donar dades sobre taxes de criminalitat i d'empresonament, tal i com estem fent, però no hem de parlar només de costos econòmics; hem de parlar també de costos socials i subjectius. Els efectes que té sobre la persona el tancament, el model de societat que dibuixem entre tots (punitiva, en aquest cas). Hem d'obrir el debat a aquests aspectes.

Al llarg de la jornada hem parlat de dades i d'indicadors. Aquesta és una dimensió valuosa i constatem, en aquest sentit, un canvi qualitatiu en relació a un passat no gaire llunyà. Però no podem reduir la nostra acció als aspectes metodològics; ens hem de dotar d'argumentacions conceptuals, i aquestes s'han de vertebrar al voltant de la reivindicació d'aquestes persones com ciutadans de ple dret. Per això hem de ser valents.

Conclusions de la jornada 'OBRINT PORTES'

Quines idees hem escoltat avui?

Hem parlat de societat relacional, del paper del tercer sector, de l'Administració i de l'empresa. Algú ha trobat a faltar altres agents, com ara els municipis o els sindicats. En prenem nota.

Com la hem definit, aquesta societat relacional? Han sorgit conceptes com el reconeixement mutu, les necessitats i els objectius compartits, la complementaritat, la necessitat d'elements comuns, la simetria relacional. Però no ha sortit el conflicte, i no hem d'oblidar que aquest és també cabdal en una societat relacional. El conflicte com a motor per a la discussió. És obvi, no ens podem entendre en tot, perquè si fos així no ens ajudaríem gaire. Hi ha d'haver desacord per avançar i no hem de tenir por a entomar aquest conflicte. Si no, és complaença.

S'ha fet èmfasi en la necessitat de sensibilitzar i transmetre què fem, com ho fem i per què ho fem. Potser aquí hem de fer autocrítica, perquè fins ara no ho hem practicat gaire.

Un altre concepte que hem treballat és la polaritat dins/fora i ho hem fet vinculant aquesta polaritat al centre penitenciari, però jo els convido a pensar en la polaritat referida a la nostra societat. Com manega la nostra societat els límits dins/fora? Suposo que compartiran amb mi que cada cop tenim un 'dins' més exclusiu i un 'fora' més ampli; cada cop hi ha més exclusió i menys possibilitat de circulació social per a algunes persones. La tensió entre seguretat i llibertat s'està definint clarament en base a la suposada seguretat.

Hem parlat de dignificar els professionals i, és clar, aquesta és una tasca necessària, però això comporta també posar al seu abast eines i recursos.

En aquesta línia hem parlat d'eficàcia, eficiència i transparència. Però hem d'aconseguir un equilibri entre eficiència i qualitat, i hem d'aconseguir transmetre el valor d'allò que s'anomena els intangibles de la nostra acció.

Hem parlat també de creació de valors quan hem parlat d'empreses d'inserció. Aquest és un aspecte important.

Una paraula que no ha sortit és 'apoderament'. Sí que ha sortit 'autonomia', però potser apoderament ens fa més por. Ha sorgit autogestió, participació...; aquesta és sens dubte una discussió interessant i pot ser útil explorar altres moments de la història on podem trobar similituds. Pensem, per exemple, en com neix la comunitat terapèutica als anys 50: ho fa en el marc del moviment de l'antipsiquiatria, en l'àmbit de la salut mental, i respon a un objectiu de desinstitucionalització. Llavors es parlava d'autogestió, microsocietat, assignació de responsabilitats... Podríem trobar punts

Conclusions de la jornada 'OBRINT PORTES'

en comú, potser, i també ens aniria bé perquè no creiem que estem innovant quan reprenem models més que contrastats. No passa res per repetir, el llegat de la història també ens ha de servir, però que no creiem que fem coses noves quan no ho són.

Què vol dir normalitzar la cartera de serveis? Volem dir que una persona a la presó tingui accés als mateixos serveis que un altre ciutadà? Podem entomar aquest debat? I això, què vol dir? Deixarem que avaluin els serveis com a usuaris? Passarem qüestionaris de satisfacció? Donarem explicacions quan un grup no es realitzi? Com ho farem? Estem preparats per parlar d'això?

Finalment, vull acabar amb una reflexió sobre les persones que atenem en l'àmbit de l'execució penal. Una intervenció del públic ha senyalat la pressió a la que són sotmesos quan han d'explicar la seva història una vegada i una altra, a tot arreu. I sí, això es així i la responsabilitat és nostra. No es tracta de que l'expliquin una vegada, o dos, o més. Es tracta de com escoltem aquesta història. És responsabilitat nostra defugir de la repetició i de la paraula buida. Generar vincle.

La Comissió d'Àmbit Penitenciari d'ECAS converteix les seves sigles, 'CAP', en acrònim de Compromís, Ambició, Proacció. Si em permeteu, en clau de passat, la CAP també era Cor, Adhesió, Passió. Conjuguem ambdues dimensions. Recordem d'on venim i assolim la racionalitat i l'estratègia necessàries per continuar cap a un futur que escrivim avui.

* Sonia Fuertes és membre de la Junta directiva d'ECAS i subdirectora de l'àrea d'inserció social i VIH-Sida de la Fundació Salut i Comunitat.

ECAS és una federació d'Entitats Catalanes d'Acció Social que agrupa 85 organitzacions sense afany de lucre que atenen 795.000 persones l'any. L'atenció directa que presten les organitzacions membres d'ECAS i la tasca de la pròpia federació per vertebrar el sector es fonamenten en voluntat de transformar la societat per fer-la més justa i igualitària. En la nostra tasca diària prioritzem l'atenció a col·lectius en situació o risc d'exclusió per tal que els drets de totes les persones es facin efectius i possibilitin l'exercici de la plena ciutadania.
